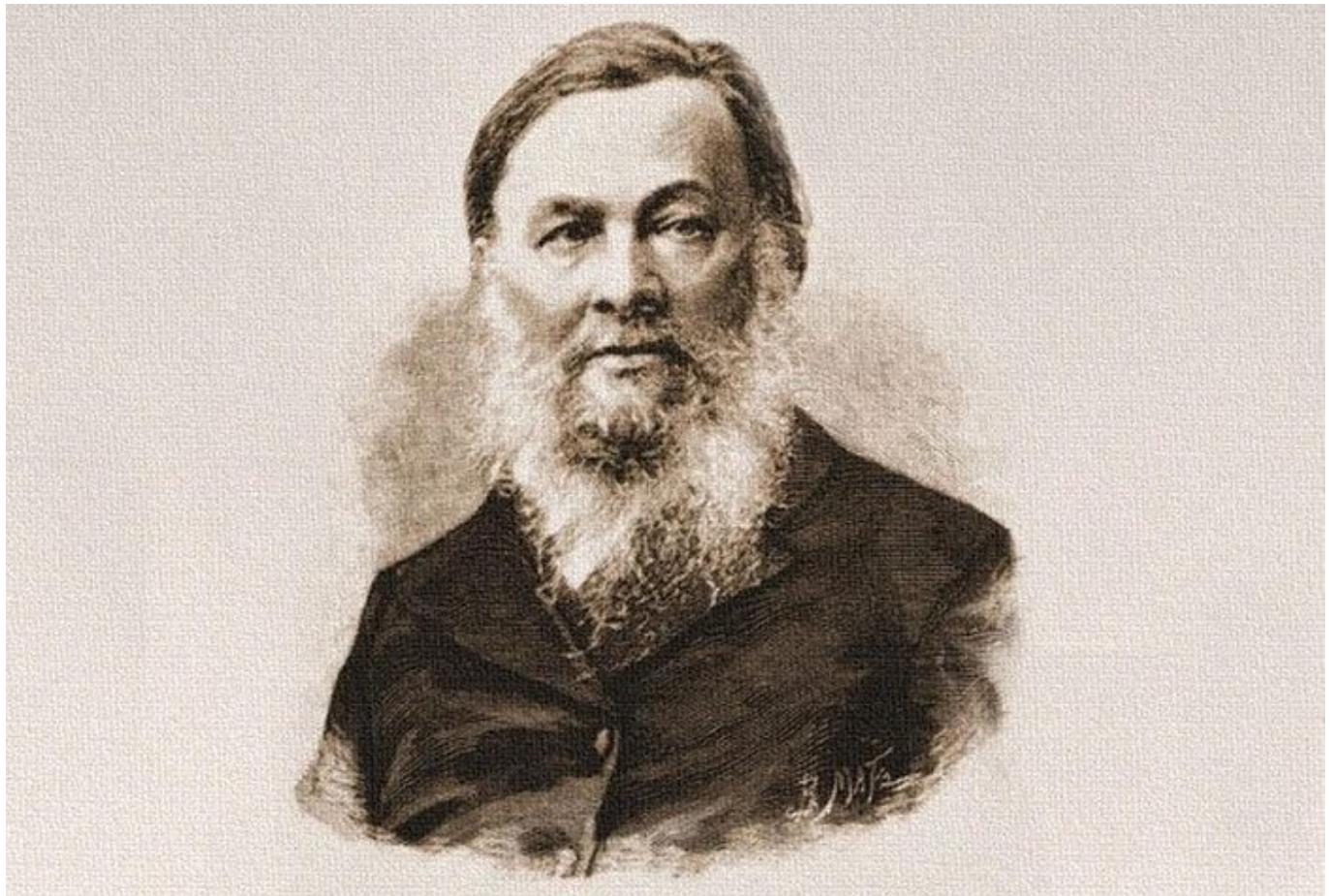

Nikolaý Ilminskiý

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Nikolaý Ilminskiý NIKOLAÝ ILMINSKIÝ

XX asyryň başlarynda türki dünýäsini parçalamagy maksat edinen Nikolay Ilminskiý diýilýän rus missioneri bardy. Ol şeýle diýýärdi: «Bir kowmuň düşünje terzi onuň ene diline baglydyr. Her ilde aýry elipbiý, aýry dil bolar ýaly etmeli, goý, olar hiç agzyny birikdirip bilmesinler».

Ynha, Osmanlynnyň soňky ýyllarynda şu aýdylanlar amal edildi. Aradan yüz ýyl geçdi. Şindi (türki halklar) bir-birimiz bilen dil babatda arkaýyn gepleşip bilýärismi?

Soňky segsen ýylда «ýönekeýleşdirmeye» ady bilen bir pudak öňe çykarylmadymy? «Ýönekeýleşdirilen» eserler» ýigrimi ýyl geçirip-geçmänkä, ikilenç ýene «ýönekeýleşdirilmedimi»?

«Ýönekeýleşdirmeye näme?» diýip sorag berýärin, berilen jogap şu: «düşünilmesini aňsatlaşdyrmak».

Üns beriň, bir jemgyýet biri-birine düşünmezlik üçin segsen-

togsan ýyl kejeňekligine tutýar, şeýlemi?
Ruslar türki halklary basyp almalarynyň üstünden bir asyr
geçensoň, olaryň arasyň ýaragyň güýji bilen bölmegiň mümkün
däldigine göz ýetirdiler. Ine, şonuň üçinem ara N.Ilminskiý
girdi.

N.Ilminskiý XIX asyryň ahyrlarynda basybalyjy Patşa
Russiyasyna «agzyny alart-da, höküm sür!» taktikasyny öwretdi.
Bolşwesitik Russiya hem hut şu taktikany dowam etdirdi.
Netijede türk dünýäsi parçalandı.

Dilimize zerurlyk bolanda daşary ýurt dillerinden sözler
geçýär. Muňa päsgelçilik döretmek mümkün däl. Emma ulanyp
ýören sözlerimiziň (ön pylan dilden geçenmiş diýip)
«şapbatlanyp» dilimizden çykarmak näderejede dogry?
Mysal üçin, «internet» sözüne näme diýersiňiz? Islesegem,
islemesegem ulanýarys. Muňa manydaş söz tapmak mümkünem däl.
Uzyn gepiň keltesi, geçen asyryň başynda param-parça edilen
TÜRK dünýäsinden sapak alsak dogry bolmazmy? «Taryh
gaýtalanýar» diýip, täze Ilminskileriň döremegini islämzok.
Ömer AKDAG.

«İstiklal» gazeti, 15.06.2019 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW,
Stambul uniwersitetiniň talyby. Edebi makalalar